

Original Article (Qualitative)

eISSN: 2980-8359

Leveling the dimensions of the comprehensive risk management model considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry

Mohammad Hadi Vaziri¹ , Mahdi Mohammad Bagheri² ,
Ali Raeispour Rajabali³ , Mohsen Zayanderoodi⁴ , Hamid Reza Mollaei⁵

1- PhD student, Department of Industrial Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
2- Assistant Professor, Department of Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran
3- Assistant Professor, Department of Economics, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran
4- Associate Professor, Department of Economics, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.
5- Assistant Professor, Department of Industrial Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran.

Receive:

03 February 2025

Revise:

19 April 2025

Accept:

12 May 2025

Abstract

The aim of the present study was to level the dimensions of the comprehensive risk management model with regard to the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry. This study has a mixed approach (qualitative and quantitative) that is applicable-developmental in terms of purpose, and survey in terms of nature and method. The data collection method in this study was a combination of library and field studies, and the data collection tools were document reference, interviews with experts, and a questionnaire; and the validity and reliability of the interview and questionnaire were confirmed with a high percentage. The statistical population of this study in the qualitative section includes university professors in financial management and experts in the field of risk management and senior bank managers; selected by purposive sampling, and their number is estimated to be 21 people; also, the interviews were examined and coded by the content analysis method. In order to level and examine the relationship between themes, the interpretive structural equation (ISM) technique and the Mick-Mac analysis were used. The results of open coding of the collected qualitative data led to the extraction of 87 primary codes, 27 basic themes, and 13 organizing themes. The results also show that the 13 organizing themes of the risk management model are arranged at four levels, considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry; and “strong supervisory management” is the most influential theme of the research; and the themes of “banking law risk control”, “transparency of macro-banking facilities”, “disambiguation of laws”, “assessment of customer credit level”, “analysis of financial and banking ratios”, and “creation of strategic opportunities for the banking system” are the most influenced themes of the research.

Keywords:

Risk, Risk Management, Environmental Uncertainty, Legal Transparency, Banking Industry

Please cite this article as (APA): Vaziri, M. H., Mohammad Bagheri, M., Raeispour Rajabali, A., Zayanderoodi, M. and Mollaei, H. R. (2025). Leveling the dimensions of the comprehensive risk management model considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry. *Journal of value creating in Business Management*, 5(3), 330-353.

<https://doi.org/10.22034/jvcbm.2025.510777.1518>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Mahdi Mohammad Bagheri

Email: mahdi.moba@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The increasing expansion of business activities has caused financial relations, processes, and methods of organizational and people's financial management to become more complex. Thus, the continuity of the activities of companies and economic enterprises must be sought in having sufficient financial resources (Khanboubi & Boulmakoul, 2020). In this regard, banking is one of the most important sectors of the economy. On the one hand, banks facilitate commercial and trade transactions by organizing receipts and payments and expand markets. On the other hand, they provide the basis for economic growth and prosperity by mobilizing micro and macro savings and directing them to productive enterprises (Giuliano et al., 2013). Laws and regulations are the framework for regulating relations between individuals in a society, and investors and economic activists regulate their plans based on these frameworks. The criterion for determining whether the performance of law enforcement officers is correct or incorrect is also based on the aforementioned frameworks (Chen et al., 2023). Therefore, if the laws and regulations of a society do not have desirable characteristics, the individuals of that society will face challenges in adapting their behavior and plans to the laws, and regulatory institutions will also face ambiguity and confusion in monitoring. Accordingly, the need for laws to have qualitative characteristics is considered self-evident (Markaz Malmiri et al., 2022).

The recent financial crisis has highlighted the impact of bank income growth on global economic stability and welfare. Regulators have responded by making bank income growth standards more effective and stringent in their rejection of bank risk-taking. Regulators have argued that regulation itself is better at ensuring optimal risk-taking by financial institutions in order to guide effective participation and market disciplines. Banks are connected to a variety of monetary and financial markets through multiple depositors and borrowers and are exposed to a variety of risks. Therefore, banks have always tried to manage their risk levels by using different methods and tools to increase environmental uncertainty, control, and legal transparency. According to the above explanations, this research seeks to answer the question of how to level the dimensions of the comprehensive risk management model with respect to the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry.

Research Methodology

This study has a mixed approach (qualitative and quantitative) that is applicable-developmental in terms of purpose, and survey in terms of nature and method. The data collection method in this study was a combination of library and field studies, and the data collection tools were document reference, interviews with experts, and a questionnaire; and the validity and reliability of the interview and questionnaire were confirmed with a high percentage. The statistical population of this study in the qualitative section includes university professors in financial management and experts in the field of risk management and senior bank managers; selected by purposive sampling, and their number is estimated to be 21 people; also, the interviews were examined and coded by the content analysis method. In order to level and examine the relationship between themes, the interpretive structural equation (ISM) technique and the Mick-Mac analysis were used.

Research findings

Based on the results of structural modeling, the final model of the relationship between the organizing themes of the risk management model was drawn considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry, which consists of four levels.

At the first level, the codes of "banking law risk control", "transparency of macro banking facilities", "disambiguation of laws", "customer credit level assessment", "financial and banking ratio analysis" and "creating strategic opportunities for the banking system" are located. In other words, the aforementioned codes are most influenced by other research codes. At the second level of the model, the four codes of "business environment control", "care for credit risks", "creating trust in the banking system" and "maintaining the health of the economic system" are located. The codes located at the second level affect the first level codes and are influenced by the third level codes. The third level contains the codes of "accountability and responsibility" and "protecting the bank's image, reputation and relationships with stakeholders"; and the fourth level contains the code of "strong supervisory management", which has the greatest impact on the lower-level codes. The results of the Mick-Mac analysis showed that thirteen themes affecting the risk management model, considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry, are divided into four categories of influential, linked, dependent and autonomous factors in terms of their influence and dependence. Each of the dimensions is also placed in one of the four categories of influential, linked, dependent and autonomous factors depending on the influence and dependence of their influence on the subject (Table 3). Based on the results of the Mick Mac analysis, the organizing themes of "banking regulatory risk control", "business environment control", "strong supervisory management", "transparency of macro banking facilities", "disambiguation of laws", "customer credit level assessment", "care for credit risks", "financial and banking ratio analysis", "accountability and responsibility", "building trust in the banking system", "maintaining the health of the economic system", "creating strategic opportunities for the banking system" and "protecting the bank's image, reputation and relationships with stakeholders" are located in the area of influential factors.

Discussion and Conclusion

Based on the results of structural modeling, the final model of the interpretation of the relationships between the organizing themes of the risk management model is composed of four levels, considering the role of environmental uncertainty and legal transparency in the banking industry. At the first level, the codes of "banking regulatory risk control", "transparency of macro-banking facilities", "disambiguation of regulations", "assessment of customer credit level", "analysis of financial and banking ratios" and "creation of strategic opportunities for the banking system" are placed. In other words, the aforementioned codes are most influenced by other research codes. At the second level of the model, the four codes of "control of the business environment", "care of credit risks", "creation of trust in the banking system" and "maintaining the health of the economic system" are placed. The codes placed at the second level affect the first level codes and are influenced by the third level codes. At the third level, the codes of "accountability and responsibility" and "protecting the bank's image, reputation and relations with stakeholders" are located; and at the fourth level, the code of "strong supervisory management" is located, which has the greatest impact on the lower-level codes. The results of this finding are consistent with the results of research by Shabir et al., (2023). According to the results obtained, it is recommended that managers and policymakers of the banking system pay special attention to factors affective on risk in the banking system, as these factors can improve the situation of the banking system and especially profitability in the country's banking system, which can ultimately lead to economic development and improvement of the situation and conditions of financial and production activities, as well as the volume of investments in the country. What should be kept in mind is that loan losses and deposit costs reduce profitability in banks.

سطح بندی ابعاد الگوی جامع مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

محمد هادی وزیری^۱ ID، مهدی محمد باقری^۲ ID، علی رئیس پور رجبعلی^۳ ID، محسن زاینده رودی^۴ ID، حمید رضا ملائی^۵ ID

- ۱- دانشجوی دکتری گروه مدیریت صنعتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.
- ۲- استادیار، گروه مدیریت، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران
- ۳- استادیار، گروه اقتصاد، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران
- ۴- دانشیار گروه اقتصاد، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.
- ۵- استادیار گروه مدیریت صنعتی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

چکیده

هدف پژوهش حاضر سطح بندی ابعاد الگوی جامع مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری بوده است. این پژوهش دارای رویکردی آمیخته (کیفی و کمی) است که از نظر هدف، کاربردی- توسعه‌ای و از حیث ماهیت و روش، پیمایشی است. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش، ترکیبی از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است و ابزار گردآوری اطلاعات مراجعه به اسناد، مصاحبه با خبرگان و پرسشنامه بود که روایی و پایایی مصاحبه و پرسشنامه با درصد بالایی به تأیید رسید. جامعه آماری این پژوهش در بخش کیفی شامل اساتید دانشگاهی رشته مدیریت مالی و متخصص در زمینه مدیریت ریسک و مدیران ارشد بانک می‌باشد؛ که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند تعداد آن‌ها ۲۱ نفر برآورد شده است؛ همچنین با استفاده از روش تحلیل مضمون به بررسی و کدگذاری مصاحبه‌ها پرداخته شد. به منظور سطح بندی و بررسی ارتباط بین مضامین از تکنیک معادلات ساختاری تفسیری (ISM)، تحلیل میک مک استفاده شد. نتایج حاصل از کدگذاری باز داده‌های کیفی گردآوری شده منجر به استخراج ۸۷ کد اولیه، ۲۷ مضمون پایه و ۱۳ مضمون سازمان‌دهنده گردید. همچنین نتایج نشان می‌دهد ۱۳ مضمون سازمان‌دهنده الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری در چهار سطح قرار گرفته است و «مدیریت قوی نظارتی» تأثیرگذارترین مضمون پژوهش و مضامین «کنترل ریسک قوانین بانکداری»، «شفافیت تسهیلات کلان بانکی»، «ابهام‌زدایی از قوانین»، «ارزیابی سطح اعتباری مشتریان»، «تحلیل نسبت‌های مالی و بانکی» و «ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی» تأثیر پذیرترین مضامین پژوهش هستند.

تاریخ دریافت: ۱۵ بهمن ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۳۰ فروردین ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۲ اردیبهشت ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:

ریسک، مدیریت ریسک، عدم اطمینان محیطی، شفافیت قانونی، صنعت بانکداری.

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): وزیری، محمد هادی، محمد باقری، مهدی، رئیس پور رجبعلی، علی، زاینده رودی، محسن و ملائی، حمید رضا. (۱۴۰۴). سطح بندی ابعاد الگوی جامع مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری. فصلنامه ارزش آفرینی در مدیریت کسب و کار. ۳(۳). ۳۵۳-۳۳۰.

<https://doi.org/10.22034/jvcbm.2025.510777.1518>

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: مهدی محمد باقری

ایمیل: mahdi.moba@gmail.com

مقدمه

گسترش روزافزون فعالیت‌های تجاری موجب گردیده است که مناسبات مالی، فرآیندها و شیوه‌های مدیریت مالی سازمانی، مردم پیچیده‌تر شود. چنین است که تداوم فعالیت شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را باید در داشتن منابع مالی کافی جستجو کرد (Khanboubi & Boulmakoul, 2020). بدون دسترسی به منابع مالی، بسیاری از فعالیت‌های به اجرا در نمی‌آید و در نتیجه تحقق هدف‌ها میسر نمی‌شود. مسئولان مالی شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی تمام تلاش خود را به این امر معطوف ساخته‌اند که بازارهای مالی و ابزار آن را شناسایی کنند تا بتواند منابع لازم را تدارک ببینند. در این میان به منظور دستیابی به اهداف برنامه (توسعه)، راهبردهای مختلفی نظیر سیاست توسعه صادرات، سیاست جانشین واردات و مانند این‌ها مورد توجه قرار گرفته است؛ اما آنچه که واضح و روشن می‌نماید، این است که روند تغییر در شاخص‌های نرخ بهره، نرخ ارز، نرخ سود تسهیلات بانکی اساس رشد و توسعه اقتصادی جامعه را نشان می‌دهد که اهداف برنامه‌ها و الگوهای دستیابی به توسعه، در عمل طبق برنامه پیش‌بینی شده تحقق خواهد یافت (Syadali et al., 2023). تردیدی نیست که مجموعه عوامل گوناگونی از جمله سیاسی، اجتماعی، اقتصادی فرهنگی و قانونی در این امر دخالت داشتند (Gimblett, 2018).

در همین راستا بانکداری یکی از با اهمیت‌ترین بخش‌های اقتصاد به شمار می‌آید. بانک‌ها، از یک طرف، با سازمان‌دهی دریافت‌ها و پرداخت‌ها امر مبادلات تجاری و بازرگانی را تسهیل می‌کنند و موجب گسترش بازارها می‌شوند، از طرف دیگر، با تجهیز پس‌اندازهای ریزودرشت و هدایت آن‌ها به سمت بنگاه‌های تولیدی، زمینه‌های رشد و شکوفایی اقتصاد را فراهم می‌آورند (Giuliano et al., 2013).

وقوع بحران‌های مالی اواخر دهه هفتاد، اوایل دهه هشتاد و اواخر دهه نود میلادی، موج عظیمی از تغییرات در عرصه بین‌المللی ایجاد کرد. این بحران‌ها باعث افزایش هشباری بانک‌ها و مقررات گذاران برای نظارت بیشتر بر انواع ریسک‌ها در مؤسسات مالی و بانکی شد. به دنبال وقوع بحران‌های بانکی، کشورهای گروه ده^۱ به منظور جلوگیری از وقوع چنین بحران‌هایی "کمیته بازل"^۲ را تشکیل دادند. این کمیته یکی از چهار کمیته‌ای است که توسط "بانک تسویه بین‌المللی"^۳ به منظور نظارت بر بانک‌های مرکزی تشکیل شده است. "کمیته نظارت بانکی بازل"^۴ به عنوان یکی از مراجع فعال در عرصه استاندارد‌ها، "مبانی اصولی نظارت مؤثر بر امور بانکی"^۵ را در قالب ۲۵ اصل ارائه داده است. امروزه با جهانی شدن اقتصاد و تشدید رقابت بین بانک‌ها، حاشیه سود فعالیت‌های سنتی بانکداری کاهش یافته و موجب افزایش ریسک در بانک‌ها گردیده است. یک بنگاه اقتصادی در انجام فعالیت‌های مربوط به کسب و کار خود با ریسک‌های متعددی سروکار دارد. این ریسک‌ها در مراحل مختلف چرخه حیات سازمان و با توجه به حوزه فعالیت آن بروز می‌نمایند. میزان کل ریسک‌های در معرض یک بنگاه اقتصادی با عنوان ریسک کل یاد می‌شود. ریسک کل از دو بخش ریسک خاص شرکت (غیرسیستماتیک) و ریسک ناشی از عوامل کلان (سیستماتیک) تشکیل شده است (Raei & Saeedi, 2017). مطالعات زیادی در جهت اندازه‌گیری و کنترل ریسک کل شرکت‌ها انجام گرفته است. ضعف‌های موجود در سیستم

^۱ کشورهای گروه ۱۰: آلمان، سوئد، آمریکا، سوئیس، کانادا، ایتالیا، هلند، فرانسه، بلژیک، ژاپن

^۲ Basel

^۳ The Bank for International Settlements (BIS)

^۴ The Basle Committee on Banking Supervision

^۵ Core Principles for Effective Supervision

بانکی کشور، احتمال تحریم سیستم بانکی کشور در مجامع بین‌المللی، الزامات کمیته بازل، کاهش حمایت‌های دولت، ریسک بحران و یورش به بانک‌ها، زیان‌های حاصل از معاملات، نوسان نرخ دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی، افزایش عدم اطمینان در بازار، نگهداری بیش‌ازحد دارایی‌های نقدی در ترازنامه بانک‌ها، افزایش روند ورشکستگی شرکت‌های بزرگ اخذ‌کننده اعتبار در کشور، افزایش عوامل ریسک در بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به دلیل روابط اقتصادی ناشی از جهانی‌شدن و توسعه و نوآوری ابزارهای پولی و مالی مشکلاتی است که مؤسسات بانکی کشور را تهدید می‌کند. با توجه به مشکلات پیش روی مؤسسات بانکی، مدیریت ریسک به‌عنوان عاملی که نقش مؤثری در کسب مزیت رقابتی ایجاد می‌کند، بایستی در این مؤسسات و سایر مؤسسات مالی و اعتباری به‌شدت موردتوجه قرار گیرد (Nikumram et al., 2016).

در این شرایط مدیریت ریسک به‌عنوان راهکار مدیریت هوشمند موردتوجه صاحبان سرمایه، مدیران سازمان‌ها، شرکت‌ها و تصمیم‌گیرندگان قرار گرفته است. هدف مدیریت ریسک، کنترل پیامدهای نامطلوب ناشی از تحمل ریسک است. مدیریت ریسک بنگاه با دیدگاهی سیستماتیک، از ریسک‌های موجود در صنعت و بنگاه تجاری، حداکثر ارزش را ایجاد می‌نماید (Wang et al., 2018). مدیریت ریسک واحد تجاری فرآیندی است که توسط هیئت‌مدیره و مدیران ارشد به کار گرفته می‌شود تا بدان وسیله راهبرد شرکت تعریف شود، رویدادهایی شناسایی شوند که واحد تجاری را تحت تأثیر قرار می‌دهند، ریسک‌های مربوط شناسایی و مدیریت‌شده و اطمینان معقولی از دستیابی واحد تجاری به اهداف آن فراهم کنند (Romney & Steinbart, 2012). مدیریت ریسک به واحد اقتصادی کمک می‌کند تا به چشم‌انداز خود دست یابد و از خطرهای و شگفتی‌های بین راه اجتناب کنند (Mehrabanpour et al., 2017). آنچه که در این راستا دارای اهمیت می‌باشد این است که سازمان‌ها در راستای مدیریت ریسک به هزینه‌های شرکت توجه ویژه‌ای داشته باشند و به دنبال کاهش هزینه باشند زیرا مدیریت ریسک اگر صرفه اقتصادی و یا به عبارت بهتر فزونی منافع بر مخارج نداشته باشد بهتر است که اجرا نگردد (Charles et al., 2016).

باید توجه داشت در نظام‌های مالی بانک محور، بانک‌ها نقش پیشرو در تجهیز پس‌اندازها، تخصیص سرمایه، نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مدیران بنگاه‌های اقتصادی و فراهم ساختن ابزارهای مدیریت ریسک ایفا می‌کنند. از آنجا که نظام مالی ایران بیشتر بانک محور است تا بازار محور؛ بنابراین در ایران نیز بانک‌ها نقش ممتاز و پیشگامی در تأمین مالی، تجهیز منابع، مدیریت ریسک و به‌طور کلی واسطه‌گری و جوه بخش‌های مختلف اقتصادی بر عهده دارند. از طرف دیگر به دلیل عدم تطبیق زمان، سررسید و مبلغ جریان‌ات نقدی و نیز تعداد سپرده‌گذار با زمان سررسید، مبلغ و تعداد تسهیلات - نهاد مالی بانک جزو ریسکی‌ترین واسطه‌های مالی محسوب می‌شود (Saqafi et al., 2017). ضمن آنکه ضرورت حفظ اعتماد آحاد جامعه جهت جلوگیری از پیامدهای ریسک سیستماتیک (سرایت بحران و امکان وقوع پدیده شکست بازار) ایجاب می‌کند دولت به‌عنوان تأمین‌کننده نهایی نقدینگی و اعتبار برای اقتصاد با آخرین سپر حفاظتی و جوه بانک‌ها عمل نماید (Aini, 2019).

از عواملی که در فرایند مدیریت ریسک در سازمان خلل ایجاد می‌کند عدم اطمینان محیطی است. عدم اطمینان محیطی، شرکت را با محیط غیرقابل‌پیش‌بینی که ویژگی آن تغییرات سریع در تکنولوژی، تنوع شدید در تقاضای مشتریان و نوسانات شدید می‌باشد روبرو می‌کند (Huynh & Phan et al., 2024). تغییرات و اقدامات غیرقابل‌پیش‌بینی در محیط

ممکن است ماهیت رقابت را با کسب فرصت‌های جدید و یا تهدیدها برای شرکت تغییر دهد (Dai & Zhang et al., 2023). مهم‌ترین ویژگی عصر کنونی عدم اطمینان محیطی، پیچیدگی، جهانی‌شدن و رقابت فزاینده می‌باشد که موفقیت هر سازمانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. عدم اطمینان محیطی به‌عنوان نرخ تغییرپذیری در محیط خارجی سازمان‌ها که شامل مشتریان عمده، رقبا، قوانین دولتی و اتحادیه‌های کارگری هستند تعریف شده است (Aini, 2019). عدم اطمینان محیطی بالا، ریسک تخمین دقیق سودهای آتی توسط سهامداران را افزایش می‌دهد و آن را به یک موضوع بغرنج برای آن‌ها تبدیل می‌کند. در صورتی که مدیریت اقدام مناسب را برای کاهش این نوسان پذیری انجام ندهد، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و سهامداران حادث می‌شود. عدم اطمینان محیطی، محدودیت‌های جدی برای شرکت ایجاد می‌کند و بر استراتژی کنترل ریسک و تصمیمات مدیران در شرکت مؤثر است (Harb et al., 2023). عامل مؤثر دیگر در کنترل ریسک و عدم اطمینان موجود در محیط وجود شفافیت در قوانین مربوطه است.

قوانین و مقررات، چارچوب تنظیم روابط میان افراد در یک جامعه بوده و سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی، برنامه‌های خود را بر اساس این چارچوب‌ها تنظیم می‌کنند. همچنین معیار تشخیص صحیح یا ناصحیح بودن عملکرد مجریان قانون نیز بر اساس چارچوب‌های موصوف است (Chen et al., 2023). پس بنابراین اگر قوانین و مقررات یک جامعه از ویژگی‌های مطلوبی برخوردار نباشد افراد آن جامعه در تطبیق رفتار و برنامه‌های خود با قوانین، دچار چالش شده و نهادهای نظارتی نیز در امر نظارت، با ابهام و سردرگمی مواجه خواهند بود. بر این اساس لزوم برخورداری قوانین از ویژگی‌های کیفی، امری بدیهی تلقی می‌شود (Markaz Malmiri et al., 2022).

برای درک ماهیت آسیب‌زای هر نظام قانون‌گذاری، باید چارچوبی از یک نظام ایده‌آل را پیش رو داشت. لون فولر به عنوان یکی از صاحب‌نظران در حوزه «حاکمیت قانون»، هشت اصل را به‌عنوان اصول درونی قانون، صورت‌بندی کرده که عبارت‌اند از: قانون باید عام باشد، قوانین باید منتشر شده و یا به اطلاع افراد ذی‌نفع رسانده شوند قوانین نباید عطف به ماسبق شوند، قوانین باید قابل فهم، واضح و روشن باشند، قوانین نباید متناقض باشند، قوانین نباید امر غیرممکن را مطالبه کنند، قوانین نباید به‌طور مکرر تغییر یابند و عمل مقامات رسمی باید با قانون انطباق داشته باشد (Markaz Malmiri et al., 2015).

بحران مالی اخیر، تأثیر رشد درآمد بانک‌ها در ثبات اقتصاد جهانی و رفاه را برجسته‌تر ساخته است قانون‌گذاران با قرار دادن استانداردهای رشد بیشتر درآمد بانک‌ها مؤثرتر و سخت‌گیرانه‌تر در جایگاه رد کردن ریسک‌پذیری بانک‌ها پاسخ داده‌اند، قانون‌گذاران این بحث را ارائه کرده‌اند که خود قانون‌گذاری، در جهت هدایت مشارکتی مؤثر و رشته‌های بازار به شکل بهتری به تضمین ریسک‌پذیری مطلوب با مؤسسات مالی می‌پردازند. بانک‌ها به‌واسطه سپرده‌گذاران وام‌گیرندگان متعدد با انواع بازارهای پولی و مالی مرتبط بوده و در معرض انواع ریسک‌ها قرار دارند، لذا همواره بانک‌ها سعی بر آن داشته‌اند تا از طریق به‌کارگیری روش‌ها و ابزارهای مختلف میزان ریسک خود را مدیریت نمایند تا از این طریق عدم اطمینان محیطی کنترل و شفافیت قانونی افزایش یابد. با توجه به توضیحات فوق این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال می‌باشد که سطح بندی ابعاد الگوی جامع مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری چگونه است؟

مبانی نظری

ریسک: ریسک پروژه واقعه یا شرایطی غیرقطعی است که اگر اتفاق بیافتد، بر روی یکی از اهداف پروژه اثری مثبت یا منفی دارد. یک ریسک یک علت دارد و اگر اتفاق بیافتد، یک معلول. ریسک یا اصطلاح آلتوریگ از کلمه لاتین آلیا به معنی تاس مشتق شده است، به این معنی که ریسک رویدادی تصادفی است از میان مجموعه‌ای از رویدادهای ممکن که شناخته شده هستند و احتمال اتفاق افتادن هر یک از رویدادها قابل اندازه گیری یا تخمین است اما پیش بینی دقیق وقوع هر کدام از رویدادها از پیش معلوم نیست. از این رو ریسک عبارت از بروز رویدادی ناشناخته است که در مجموعه شناخته شده از رویدادهای ممکن حاصل می شود (VenkateswaraRao et al., 2023).

عدم قطعیت یا اصطلاح ایپستمیک از کلمه یونانی پایسیسم به معنی دانش مشتق شده است. عدم قطعیت از فقدان دانش در مورد رویدادهای ممکن، شامل طبیعت رویداد و نیز احتمال وقوع هر یک از آن‌ها ناشی می شود. از این رو عدم قطعیت رویدادی ناشناخته است که از میان مجموعه‌ای ناشناخته از رویدادها رخ می دهد. تعارف متعددی از ریسک در ادبیات وجود دارد. زمانی که به تعاریف مراجعه شود متوجه می شویم که هر یک از محققان به فراخور حال، تعریف خاص مورد نظر خود را با اقامه دلیل و مباحث گسترده مطرح کرده اند. با آنکه تاکنون تعاریف متعددی از ریسک ارائه شده است، می توان ادعا کرد که همه این تعاریف برای بیان موقعیتهایی ارائه شده اند که سه عامل مشترک را می توان در آن‌ها مشاهده کرد. موقعیتهایی با ریسک توأم هستند که:

- عمل یا اقدام بیش از یک نتیجه به بار می آورد.
 - تا زمان ملموس شدن نتایج، از حصول هیچ یک از نتایج آگاهی قطعی در دست نباشد.
 - حداقل یکی از نتایج ممکن الوقوع می تواند پیامدهای نامطلوبی را به همراه داشته باشد.
- به دیگر سخن، عدم اطمینان از نتیجه یک عمل و قرار گرفتن در معرض این نامعلومی‌ها از مهم ترین مؤلفه‌های تشکیل دهنده انواع ریسک‌ها می باشند. گفته می شود ریسک عبارت است از امکان انحراف نامطلوب واقعیات از آنچه مورد انتظار بوده است و یا به بیانی دیگر عبارت است از تغییرات نامطلوبی که ممکن است در نتایج حاصل از موقعیت مشخصی پدید آید. در مجموع ریسک را می توان رویدادی اتفاقی و وابسته به بخت و اقبال بیان کرد درحالی که عدم قطعیت کاملاً با دانش و شناخت مربوط است ارتباط بین ریسک و عدم قطعیت و تمایز بین اصطلاح‌های آلتوریگ و ایپستمیک را می توان در دو جمله زیر خلاصه نمود:
- ریسک: عدم قطعیتی است که امکان اندازه گیری آن وجود دارد.
 - عدم قطعیت: مقوله‌ای غیر قابل اندازه گیری است (Zokaei et al., 2009).

مدیریت ریسک

مدیریت ریسک کاربرد سیستماتیک سیاست‌های مدیریتی، رویه‌ها و فرایندهای مربوط به فعالیت‌های تحلیل، ارزیابی و کنترل ریسک می باشد. مدیریت ریسک عبارت از فرایند مستندسازی تصمیمات نهایی اتخاذ شده و شناسایی و به کارگیری معیارهایی است که می توان از آن‌ها جهت رساندن ریسک تا سطحی قابل قبول استفاده کرد. در تعریف موسسه مدیریت پروژه آمده است، مدیریت ریسک پروژه عبارت است از کلیه فرایندهای مرتبط با شناسایی، تحلیل و

پاسخگویی به هرگونه عدم اطمینان که شامل حداکثر سازی نتایج رخدادهای مطلوب و به حداقل رساندن نتایج وقایع نامطلوب می‌باشد.

بوهم، مدیریت ریسک فرایندی شامل دو فاز اصلی است: فاز تخمین ریسک (شامل شناسایی، تحلیل و اولویت بندی) و فاز کنترل ریسک (شامل مراحل برنامه ریزی مدیریت ریسک، برنامه ریزی نظارت ریسک و اقدامات اصلاحی) می‌باشد. **فیرلی**، مدیریت ریسک دارای هفت فاز است: (۱) شناسایی فاکتورهای ریسک (۲) تخمین احتمال رخداد ریسک و میزان تأثیر آن (۳) ارائه راهکارهایی جهت تعدیل ریسک‌های شناسایی شده (۴) نظارت بر فاکتورهای ریسک (۵) ارائه یک طرح احتمالی (۶) مدیریت بحران (۷) احیا سازمان بعد از بحران.

چاپمن و وارد، یک فرایند مدیریت ریسک پروژه کلی را ارائه کرده‌اند که از نه فاز تشکیل شده است: (۱) شناسایی جنبه‌های کلیدی پروژه (۲) تمرکز بر یک رویکرد استراتژیک در مدیریت ریسک (۳) شناسایی زمان بروز ریسک‌ها (۴) تخمین ریسک‌ها و بررسی روابط میان آن‌ها (۵) تخصیص مالکیت ریسک‌ها و ارائه پاسخ مناسب (۶) تخمین میزان عدم اطمینان (۷) تخمین اهمیت رابطه میان ریسک‌های مختلف (۸) طراحی پاسخ‌ها و نظارت بر وضعیت ریسک (۹) کنترل مراحل اجرا.

کوزنر، مدیریت ریسک را به صورت فرایند مقابله با ریسک تعریف کرده و آن را شامل مراحل چهارگانه زیر می‌داند: (۱) برنامه ریزی ریسک، (۲) ارزیابی (شناسایی و تحلیل) ریسک، (۳) توسعه روش‌های مقابله با ریسک و (۴) نظارت بر وضعیت ریسک‌ها. (PMBOK، ۲۰۱۳).

عدم اطمینان محیطی

یکی از عواملی که می‌تواند باعث متفاوت بودن واکنش بازار به مدیریت سود شود، عدم اطمینان محیطی است. عدم اطمینان محیطی به عنوان نرخ تغییرپذیری در محیط خارجی سازمان‌ها که شامل مشتریان عمده، رقبا، قوانین دولتی و اتحادیه‌های کارگری هستند تعریف شده است (Habib et al. 2019). عدم اطمینان محیطی بالا، ریسک تخمین دقیق سودهای آتی توسط سهامداران را افزایش می‌دهد و آن را به یک موضوع بغرنج برای آن‌ها تبدیل می‌کند. در صورتی که مدیریت اقدام مناسب را برای کاهش این نوسان پذیری انجام ندهد، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و سهامداران حادث می‌شود. عدم اطمینان محیطی، محدودیت‌های جدی برای شرکت ایجاد می‌کند و بر استراتژی و تصمیمات مدیران در شرکت مؤثر است. در چنین شرایطی مدیران فرصت‌های استراتژیکی برای مقابله با این شرایط خواهند داشت. یکی از این فرصت‌ها، مدیریت سود است (Cormier et al., 2013).

سازمان‌ها در برقراری ارتباط با محیط، همواره با شرایطی روبرو می‌شوند که با پیش‌بینی شدنی نیست یا پیش‌بینی آن به عدم قطعیت همراه است. این شرایط را عدم اطمینان واردکننده از طرف محیط می‌نامند. مدیران سعی می‌کنند اثر این عوامل محیطی را با انعطاف‌پذیری تعدیل کنند. منظور از انعطاف‌پذیری، توانایی سازگاری شرکت در برابر شرایط عدم اطمینان در محیط‌هایی با تغییرات سریع است (Ihyak et al., 2023). اگر راهبردهایی که مدیر انتخاب می‌کند، نتواند اثر عدم اطمینان‌های تحمیل شده بر سازمان را کاهش دهد، گزارشگری مالی تحت تأثیر آثار مالی ناشی از این عدم اطمینان‌ها قرار خواهد گرفت. در نتیجه، مدیران همواره به دنبال بررسی این عدم اطمینان‌ها و مشخص کردن اثر آن‌ها بر

سازمان هستند تا از این طریق بتوانند اثر این عوامل را بر شرکت و گزارشگری مالی آن به حداقل برسانند. برای عدم اطمینان‌های محیطی تعریف‌های مختلفی عرضه شده که برخی از آن‌ها به شرح زیر است:

۱. عدم اطمینان محیطی به مثابه منشأ حوادث و روندهای متغیری تعریف می‌شود که فرصت‌ها و تهدیدهایی را برای سازمان خلق می‌کند (Isomiddinovich & Sunnatillo, 2024).

۲. عدم اطمینان محیطی عاملی تصادفی است که انتخاب شیوه عملکرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۳. عدم اطمینان به احساس افزایش تردید اشاره دارد. این تردید از طریق تغییرپذیری پیش‌بینی نشدنی ذاتی ایجاد می‌شود (McMullen & Shepherd, 2006).

۴. در دنیای مدیریت شرکتی، عدم اطمینان‌های محیطی به تردیدهای حرفه‌ای مدیران مربوط می‌شود. این تردیدها زمانی ایجاد می‌شود که مدیر احساس می‌کند در آینده با شرایط رقابتی روبرو می‌شود، شرایطی که پیش‌بینی آن در زمان کنونی مشکل است.

با توجه به این تعریف‌ها، عدم اطمینان‌های محیطی را می‌توان شرایطی تعریف کرد که محیط بر سازمان تحمیل می‌کند. این شرایط:

۱. پیش‌بینی شدنی نیست

۲. فرصت‌ها و تهدیدهایی را برای شرکت ایجاد می‌کند.

۳. متغیر است. البته باید به این نکته هم توجه کرد که تغییر، عدم اطمینان را ایجاد نمی‌کند، اما معمولاً به‌سختی پیش‌بینی می‌شود (Aini, 2019).

شفافیت قانونی

قانون متشکل از قواعدی است که برای هدف معینی وضع گردیده و معیار تنظیم روابط بین شهروندان و نیز ملاک ارزیابی عملکرد مجریان است. از این رو، هنر قانون‌گذاری خوب این است که قانون را آن قدر روشن، واضح و به دور از هرگونه ابهام تدوین کند که ذینفعان و مجریان، منظور نظر قانون‌گذار را به سهولت و به‌خوبی دریابند و در جهت هدف مورد نظر ایشان به کار گیرند. یک قانون متناقض و مبهم موجب سردرگمی یا گمراهی شخصی است که می‌خواهد و باید از قانون پیروی کند. از طرفی اگر قانون از شفافیت و صراحت کافی برخوردار نبوده و توأم با ابهام باشد، امکان سوءبرداشت و تعبیرهای ذینفعانه (تفسیر به رأی افزایش یافته و فرصت‌های برابر در بهره‌مندی از قوانین، از بین می‌رود. برخی از صاحب‌نظران، معتقدند قانون باید از طمطراق و عنوان‌های بزرگ و کوچک دوری کند، لیکن این موضوع به‌ناچار به مفهوم این نیست که قانون ساده، فاقد ابهام خواهد بود. قانون ساده یا فنی، هر دو می‌تواند مبهم، پیچیده یا ناسازگار باشد. بر این اساس قانون باید به سهولت قابل فهم بوده و خالی از تناقض منطقی باشد. به‌نحوی که با احکام مشابه موجود در قوانین اسبق، همپوشان و یا متضاد نباشد تا قابل پیروی بوده و اجرایی شود. نمی‌توان به‌گونه‌ای قانون نوشت که دست مقامات اجرایی و قضایی را در تصمیم‌گیری درباره افعال شهروندان باز گذاشت. همچنین قوانین باید به‌قدری روشن و شفاف باشند که فهم هدف قانون‌گذار، دامنه شمول و تبعات ناشی از اجرا نشدن آن، نیازمند ورود مراجع مفسر قانون نبوده و مجالی هم برای صدور بخشنامه‌های اجرایی خلاف اهداف مدنظر قانون‌گذار، فراهم نباشد، تعارض نداشتن

با سایر و قوانین، نبود کلی گویی، نبود مهمل گویی (عبارات زائد و غیر ضروری رعایت اصول نگارشی و تدوین قانون به نحوی که موجب ایجاد زمینه سوء استفاده نشود، از جمله نکات الزامی است که در تدوین قوانین مطلوب، باید لحاظ کند سکوت قانون گذار در تعیین تکلیف احکام مشابه موجود در قوانین پیشین، هنگام وضع قوانین جدید، تیز می تواند موجب بروز پیچیدگی شود؛ زیرا که هم پوشانی، هم راستا بودن و تضاد در میان قانون جدید با احکام مشابه در قوانین قبلی، مجریان و ناظران را با ابهام اساسی روبرو خواهد نمود. بر این اساس می توان چنین نتیجه گرفت که نگارش نامناسب قانون به هر شکل و شیوه) منجر به بروز ابهام در قوانین خواهد شد و عینی ترین ملاک اندازه گیری میزان ابهام در قوانین، حجم قوانین تفسیری و نظریه های مشورتی و تفسیری است (Rasekh et al., 2016).

پیشینه پژوهش

(Faghieh Nasiri et al., 2024) پژوهشی با عنوان ارائه الگوی مدیریت ریسک واردات در گمرک جمهوری اسلامی ایران با رویکرد نقش مدیران ارشد تحول گرا انجام دادند. یافته ها نشان داد الگوی مدیریت ریسک واردات در گمرک متأثر از عوامل درونی (شامل: نحوه ارتباط برون سازمانی با سایر سازمانها، نحوه انتصابات و میزان توجه به شایسته سالاری، تجهیزات و تأمین زیرساخت های لازم، کارکنان دانشی و توانمند و هوشمند) و عوامل بیرونی شامل: (قوانین و مقررات داخلی، قوانین و مقررات بین المللی، سازمان های همجوار، کنوانسیون ها و تعهدات بین المللی) می باشد.

(Huynh & Phan., 2024) پژوهشی با عنوان عدم قطعیت و ریسک بانک در یک بازار در حال ظهور: نقش تعدیل کننده مدل های کسب و کار انجام دادند. با تجزیه و تحلیل پانل بانک های تجاری از ویتنام بین سال های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۹، متوجه می شویم که سطوح بالاتر عدم اطمینان بانکی ممکن است ریسک بانکی را افزایش دهد، همانطور که توسط ریسک اعتباری بانک ها (معکوس زیان وام و وام های غیر جاری) و ریسک نکول (امتیاز Z) اندازه گیری می شود. به نظر می رسد که این تأثیر مخرب عدم اطمینان بیشتر در مورد بانک هایی که به وام دهی خالص تکیه می کنند، مشهود است و با افزایش درآمدهای بدون بهره کاهش می یابد. بررسی عمیق تر پس از تخمین اثرات حاشیه ای با نمودارها، یک الگوی نامتقارن را نشان می دهد که ریسک بانکی در بانک هایی با بالاترین سطح تنوع درآمد از عدم اطمینان مصون است. جالب توجه است، ما همچنین شواهدی ارائه می دهیم که عدم قطعیت ممکن است سطح ریسک پیش فرض را زمانی که تنوع درآمد از سطح بسیار بالایی فراتر رود، کاهش دهد. یافته های ما نشان می دهد که مدل های کسب و کار متنوع یک بافر کارآمد در برابر ریسک بالاتر بانکی در مواقع افزایش عدم اطمینان هستند.

(Shabir et al., 2023) پژوهشی با عنوان ژئوپلیتیک، عدم اطمینان اقتصادی و ریسک بانک: آیا قدرت مدیرعامل و قدرت هیئت مدیره اهمیت دارد؟ انجام دادند. یافته های ما نشان می دهد که افزایش عدم اطمینان اقتصادی و ژئوپلیتیکی به طور قابل توجهی ریسک بانک را محدود کرده و ثبات آن را بدتر می کند. علاوه بر این، ما بررسی می کنیم که آیا قدرت مدیرعامل و قدرت هیئت مدیره نقش متوسطی در کاهش تأثیر نامطلوب عدم اطمینان اقتصادی و ژئوپلیتیکی بر ریسک بانک داشته است یا خیر. این یافته نشان می دهد که قدرت و هیئت مدیره قوی مدیران عامل، عملکرد بانک را بهبود می بخشد و اثرات نامطلوب عدم اطمینان اقتصادی و ژئوپلیتیکی بر ریسک بانک را به حداقل می رساند. نتایج نسبت به ریسک بانکی جایگزین، عدم اطمینان اقتصادی و اقدامات عدم قطعیت ژئوپلیتیکی قوی است و به درون زایی

می‌پردازد. تحلیل‌های اضافی در مورد ناهمگونی بانک‌ها نشان می‌دهد که ثبات بانکی بانک‌های بورسی، داخلی و خصوصی از چنین عدم قطعیتی مصون است.

(Syadali et al., 2023) پژوهشی با عنوان استراتژی مدیریت ریسک برای مشکل استقراض پول برای بانک‌های تجاری اسلامی انجام دادند. نتایج نشان داد بانک سیاریا اندونزی پیشرفت خوبی در اجرای مدیریت ریسک نشان می‌دهد. اجرای مدیریت ریسک به طور کلی در هشت حوزه طبقه‌بندی می‌شود: ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی، ریسک بازار، ریسک عملیاتی، ریسک قانونی، ریسک انطباق، ریسک شهرت و ریسک استراتژیک. اجرای خوب مدیریت ریسک به این صورت است: فرآیندهای کنترل داخلی و فرآیندهای مدیریت ریسک باید در طول مدیریت ریسک بررسی شوند. بنابراین بانک‌ها باید مدیریت ریسک را که بخشی از هر سیستم بانکی است، شناسایی و مدیریت کنند. بانک‌های اسلامی همواره با ریسک‌های مرتبط با تراکنش‌های مختلف و پیچیده مواجه هستند.

(Shirbandi et al. 2023) پژوهشی با عنوان تأثیر مدیریت ریسک جریان‌های نقدینگی بر ثبات مالی انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که؛ مدیریت ریسک جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی، فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های تأمین مالی بر ثبات مالی اثر مثبت و معنادار دارد. همچنین نتایج نشان داد که مدیریت ریسک جریان‌های نقدینگی بر ثبات مالی اثر مثبت و معنادار دارد.

روش شناسی پژوهش

. این پژوهش دارای رویکردی آمیخته (کیفی و کمی) است که از نظر هدف، کاربردی- توسعه‌ای و از حیث ماهیت و روش، پیمایشی است. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش، ترکیبی از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی بوده است و ابزار گردآوری اطلاعات مراجعه به اسناد، مصاحبه با خبرگان و پرسشنامه بود که روایی و پایایی مصاحبه و پرسشنامه با درصد بالایی به تأیید رسید. جامعه آماری این پژوهش در بخش کیفی شامل اساتید دانشگاهی رشته مدیریت مالی و متخصص در زمینه مدیریت ریسک و مدیران ارشد بانک می‌باشد؛ که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند تعداد آن‌ها ۲۱ نفر برآورد شده است؛ همچنین با استفاده از روش تحلیل مضمون به بررسی و کدگذاری مصاحبه‌ها پرداخته شد. به منظور سطح‌بندی و بررسی ارتباط بین مضامین از تکنیک معادلات ساختاری تفسیری (ISM)، تحلیل میک مک استفاده شد. در ادامه خلاصه‌ای از روش مراحل انجام پژوهش شرح داده شده است:

شکل ۱- مراحل انجام پژوهش

در مدل‌سازی به روش ISM که روشی ساختار تفسیری است که به وسیله وارفیلد مطرح گردید. در این روش، با تجزیه معیارها در چند سطح مختلف، به تحلیل ارتباط بین شاخص‌ها پرداخته می‌شود. این مدل ساختار تفسیری قادر است سطوح ارتباط بین شاخص‌ها که به صورت تکی یا گروهی به یکدیگر وابسته‌اند، را تعیین نماید. به عبارت دیگر، ISM می‌تواند برای تجزیه و تحلیل ارتباط بین ویژگی‌های چند متغیر که برای یک مساله تعریف شده‌اند، استفاده شود.

یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از کدگذاری باز داده‌های کیفی گردآوری شده مشاهده گردید که تعداد ۷۷ کد اولیه، ۲۷ مضمون پایه و ۱۳ مضمون سازمان دهنده «کنترل ریسک قوانین بانکداری»، «کنترل محیط کسب و کار»، «مدیریت قوی نظارتی»، «شفافیت تسهیلات کلان بانکی»، «ابهام زدایی از قوانین»، «ارزیابی سطح اعتباری مشتریان»، «مراقبت از ریسک‌های اعتباری»، «تحلیل نسبت‌های مالی و بانکی»، «پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری»، «ایجاد اعتماد به نظام بانکی»، «حفظ سلامت نظام اقتصادی»، «ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی و حفاظت از تصویر بانک» و «اعتبار و روابطش با ذینفعان» تشکیل دهنده الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری می‌باشد.

سطح‌بندی ابعاد الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری با استفاده از مدل‌سازی ساختاری تفسیری انجام شد.

مدلسازی ساختاری تفسیری^۱ یکی از ابزارهایی است که تعامل بین متغیرهای مختلف را نشان می‌دهد. مدلسازی ساختاری تفسیری روابط بین متغیرها را به صورت روابط سلسله مراتبی نشان می‌دهد؛ بنابراین، این روش به منظور شناسایی و نشان دادن روابط بین اجزای مختلف که می‌توانند روابط پیچیده‌ای داشته باشند، مورد استفاده قرار می‌گیرد (عطری و همکاران، ۲۰۱۳). گام‌های روش مدل سازی ساختاری تفسیری به شرح زیر است (سنگ و کانت، ۲۰۱۱):

گام اول شناسایی عوامل مربوط به مسئله: این مرحله با بررسی پژوهش‌های گذشته و دریافت نظر کارشناسان انجام می‌شود.

گام دوم تشکیل ماتریس خودتعاملی ساختاری: در این مرحله عوامل به صورت دوه دو با هم بررسی می‌شوند و پاسخ دهنده با استفاده از نمادهای ذیل به تعیین روابط بین عوامل می‌پردازد:

- نماد V: اگر متغیر i در ایجاد متغیر j تأثیر داشته باشد
- نماد A: اگر متغیر j در ایجاد متغیر i تأثیر داشته باشد
- نماد X: اگر متغیر i در ایجاد متغیر j تأثیر داشته باشد و برعکس
- نماد O: اگر متغیر i در ایجاد متغیر j تأثیر نداشته باشد و برعکس

گام سوم ایجاد ماتریس دسترسی اولیه: در این مرحله ماتریس خودتعاملی ساختاری به ماتریس دودویی تبدیل می‌شود و ماتریس دسترسی اولیه به دست می‌آید. از تبدیل نمادهای A و O به صفر و X و V به یک، ماتریس خودتعاملی ساختاری دودویی تبدیل شده است که به اصطلاح ماتریس دسترسی اولیه خوانده می‌شود.

گام چهارم ایجاد ماتریس دسترسی نهایی: پس از آنکه ماتریس دسترسی اولیه به دست آمد، با وارد کردن انتقال پذیری در روابط عوامل، ماتریس دسترسی نهایی به دست می‌آید.

گام پنجم بخش بندی سطح وارفیلد: دو قاعده اصلی را برای سطح بندی بیان می‌کند:

قاعده اول: مجموع فراوانی عناصر را بر اساس ستون مجموع خروجی و مجموع مشترک معین کرده و به ترتیب از کوچک‌ترین تا بزرگ‌ترین فراوانی سطح بندی کنیم.

قاعده دوم: این قاعده به قاعده تکرار معروف است. بر اساس اولین جدول با توجه به کوچک‌ترین مجموع فراوانی در ستون مجموع خروجی و مجموع مشترک، عنصر یا عناصر سطح بندی می‌شوند. عناصر سطح بندی شده از جدول حذف و دوباره قاعده اجرا می‌شود. فرایند حذف و روابط غیرمستقیم تعمیم می‌یابد. پس از مشخص شدن سطوح هر کدام از عوامل و همچنین با در نظر گرفتن ماتریس در دسترس پذیری نهایی، مدل اولیه ساختار تفسیری ترسیم می‌شود. جدول ۱. دربرگیرنده اطلاعات حاصل از جمع نظر خبرگان برای انجام فرآیند ساختار تفسیری است. همچنین جدول ۲. نشان دهنده روابط میان ابعاد از جهت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری آنها بر یکدیگر می‌باشد.

بر اساس نتایج حاصل از مدلسازی ساختاری تفسیر مدل نهایی روابط میان مضامین سازمان‌دهنده الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری در شکل ۲. ترسیم گردید که از چهار سطح تشکیل شده است.

^۱. Interpretative Structural Modeling (ISM)

در سطح اول، گداهای «کنترل ریسک قوانین بانکداری»، «شفافیت تسهیلات کلان بانکی»، «ابهام زدایی از قوانین»، «ارزیابی سطح اعتباری مشتریان»، «تحلیل نسبت های مالی و بانکی» و «ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی» قرار گرفته اند. به عبارتی گداهای مذکور بیشترین تأثیر را از سایر گداهای پژوهش می پذیرند. در سطح دوم مدل، چهار گد «کنترل محیط کسب و کار»، «مراقبت از ریسک های اعتباری»، «ایجاد اعتماد به نظام بانکی» و «حفظ سلامت نظام اقتصادی» قرار گرفته اند. گداهای قرار گرفته در سطح دوم بر گداهای سطح اول تأثیر گذاشته و از گداهای سطح سوم تأثیر می پذیرند. در سطح سوم گداهای «پاسخگویی و مسئولیت پذیری» و «حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان» و در سطح چهارم نیز گد «مدیریت قوی نظارتی» قرار گرفته است که بیشترین تأثیر را بر گداهای سطح پایین تر دارد.

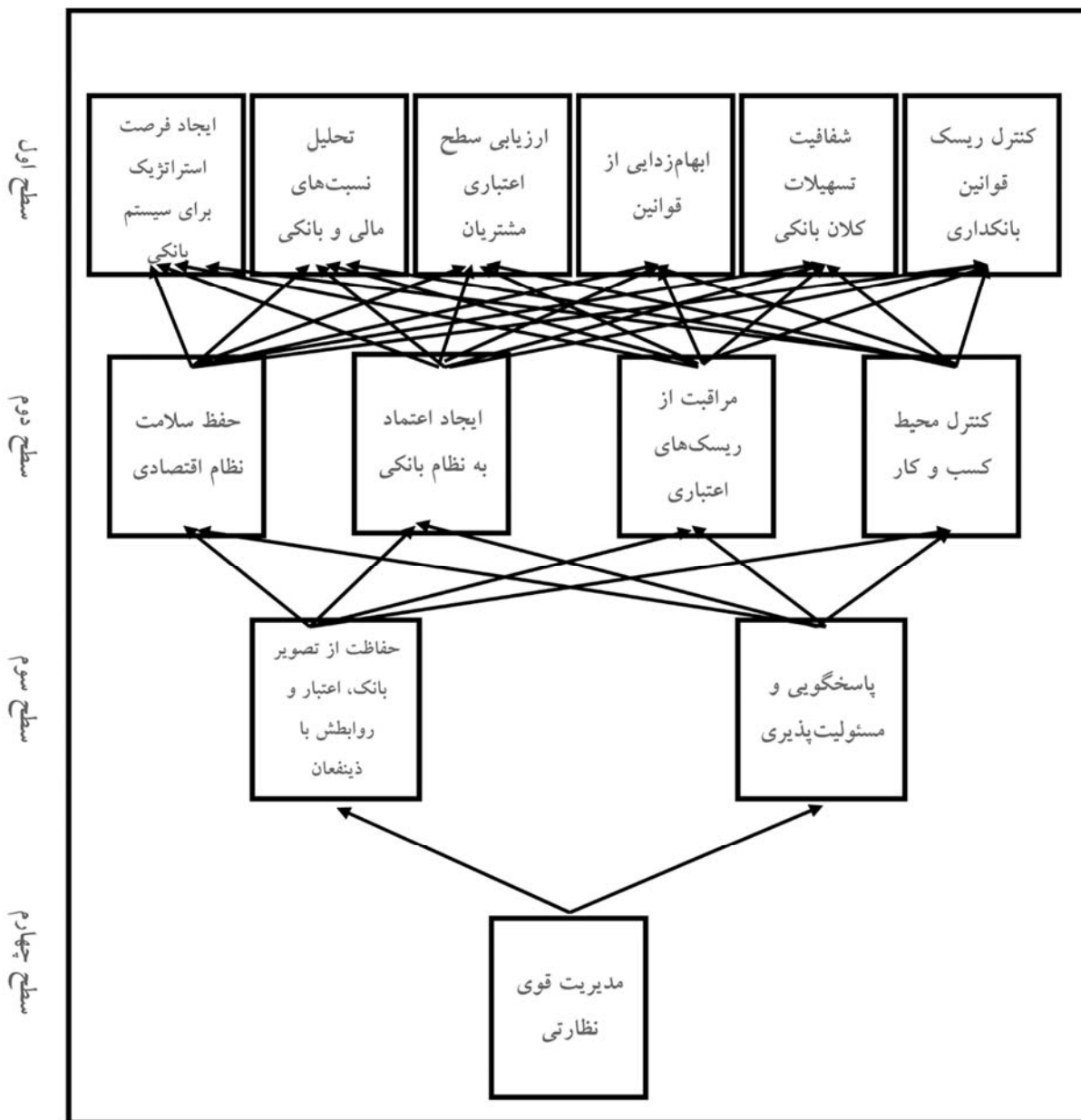
جدول ۱. ماتریس نهایی برای الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

مضامین سازمان دهنده	کنترل ریسک قوانین بانکداری	کنترل محیط کسب و کار	مدیریت قوی نظارتی	شفافیت تسهیلات کلان بانکی	ابهام زدایی از قوانین	ارزیابی سطح اعتباری مشتریان	مراقبت از ریسک های اعتباری	تحلیل نسبت های مالی و بانکی	پاسخگویی و مسئولیت پذیری	ایجاد اعتماد به نظام بانکی	حفظ سلامت نظام اقتصادی	حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان	ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی
کنترل ریسک	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
قوانین بانکداری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
کنترل محیط کسب و کار	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
مدیریت قوی نظارتی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
شفافیت تسهیلات کلان بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
ابهام زدایی از قوانین	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
ارزیابی سطح اعتباری مشتریان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱

مضامین سازمان دهنده	کنترل ریسک قوانین بانکداری	کنترل محیط کسب و کار	مدیریت قوی نظامی	شفافیت تسهیلات کلان بانکی	ابهام زدایی از قوانین	ارزیابی سطح اعتباری مشتریان	مراقبت از ریسک های اعتباری	تحلیل نسبت های مالی و بانکی	پاسخگویی و مسئولیت پذیری	ایجاد اعتماد به نظام بانکی	حفظ سلامت نظام اقتصادی	ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی	حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان
مراقبت از ریسک های اعتباری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
تحلیل نسبت های مالی و بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰
پاسخگویی و مسئولیت پذیری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
ایجاد اعتماد به نظام بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
حفظ سلامت نظام اقتصادی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱

جدول ۲. ماتریس معیارهای ورودی و خروجی برای الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

سطح	اشتراک	خروجی	ورودی	مضامین سازمان دهنده
I	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	کنترل ریسک قوانین بانکداری
II	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	کنترل محیط کسب و کار
IV	۴، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱، ۲، ۳	۴، ۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱، ۲، ۳	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	مدیریت قوی نظارتی
I	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴	شفافیت تسهیلات کلان بانکی
I	۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۲	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۲	ابهام زدایی از قوانین
I	۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۳، ۴، ۵	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۳، ۴، ۵، ۶	ارزیابی سطح اعتباری مشتریان
II	۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱، ۳، ۴	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵	۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱، ۳، ۴	مراقبت از ریسک های اعتباری
I	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	تحلیل نسبت های مالی و بانکی
III	۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳	۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	پاسخگویی و مسئولیت پذیری
II	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	ایجاد اعتماد به نظام بانکی
II	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	حفظ سلامت نظام اقتصادی
I	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷	ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی
III	۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳	۶، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۳	۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱، ۲، ۴، ۵، ۶، ۷	حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان

شکل ۲. نمودار مدل معادلات ساختاری تفسیری الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

تحلیل میک میک^۱

تحلیل میک میک یا ماتریس ضرایب تحلیل اثر متقاطع یکی از مباحث مدل‌سازی ساختاری تفسیری است که بر اساس قدرت وابستگی و نفوذ متغیرها، می‌توان دستگاه مختصاتی تعریف کرد و این دستگاه مختصاتی را به چهار قسمت مساوی

1. Matrix of Crossed Impact Multiplications Applied to a Classification (MICMAC)

تقسیم نمود. تجزیه و تحلیل میک مک بر پایه قدرت نفوذ (تأثیر گذاری) و میزان وابستگی (تأثیر پذیری) هر متغیر شکل گرفته و امکان بررسی بیشتر محدوده هر یک از متغیرها را فراهم می سازد.

❖ **قدرت نفوذ:** تعداد عناصری که عنصر i ام بر آن‌ها تأثیر می گذارد.

❖ **میزان وابستگی:** تعداد عناصری که بر عنصر i ام تأثیر می گذارند.

در تحلیل میک مک متغیرها به چهار دسته متمایز خودمختار^۱، وابسته^۲، پیوندی^۳ (رابط) و مستقل^۴ تقسیم می شوند. تعریف هر یک از دسته بندی‌ها در ادامه ارائه گردیده است:

خودمختار: این دسته شامل متغیرهایی است که دارای قدرت هدایت و وابستگی ضعیف و متوسط می باشند. این متغیرها نسبتاً غیر متصل به سیستم هستند و دارای ارتباطات کم و ضعیف با سیستم می باشند.

وابسته: این نوع از متغیرها دارای قدرت هدایت کنندگی کم ولی وابستگی نسبتاً بالا می باشند. این دسته از متغیرها معمولاً متغیرهای نتیجه یا هدف هستند.

پیوندی: سومین دسته متغیرهایی هستند که دارای قدرت هدایت زیاد و وابستگی زیاد می باشند. این متغیرها غیر ایستا هستند، زیرا هر نوع تغییر در آنان می تواند سیستم را تحت تأثیر قرار دهد و در نهایت بازخور سیستم نیز می تواند این متغیرها را دوباره تغییر دهد.

مستقل: متغیرهایی که دارای قدرت هدایت کنندگی زیاد ولی وابستگی کم می باشند جزء متغیرهای نفوذی یا به عبارت دیگر محرک قرار می گیرند (مالون، ۲۰۱۴).

نتایج تحلیل میک مک نشان داد سیزده مضمون مؤثر بر الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری از بعد قدرت نفوذپذیری و وابستگی به چهار دسته عوامل نفوذی، پیوندی، وابسته، خودمختار تقسیم می شوند. هر یک از ابعاد نیز بسته به قدرت نفوذپذیری و وابستگی شان در ارتباط به موضوع در یکی از چهار دسته عوامل نفوذی، پیوندی، وابسته، خودمختار قرار می گیرند (جدول ۳). بر اساس نتایج حاصل از تحلیل میک مک مضامین سازمان دهنده «کنترل ریسک قوانین بانکداری»، «کنترل محیط کسب و کار»، «مدیریت قوی نظارتی»، «شفافیت تسهیلات کلان بانکی»، «ابهام زدایی از قوانین»، «ارزیابی سطح اعتباری مشتریان»، «مراقبت از ریسک های اعتباری»، «تحلیل نسبت های مالی و بانکی»، «پاسخگویی و مسئولیت پذیری»، «ایجاد اعتماد به نظام بانکی»، «حفظ سلامت نظام اقتصادی»، «ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی» و «حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان» در ناحیه عوامل نفوذی قرار گرفته اند.

1. Autonomous

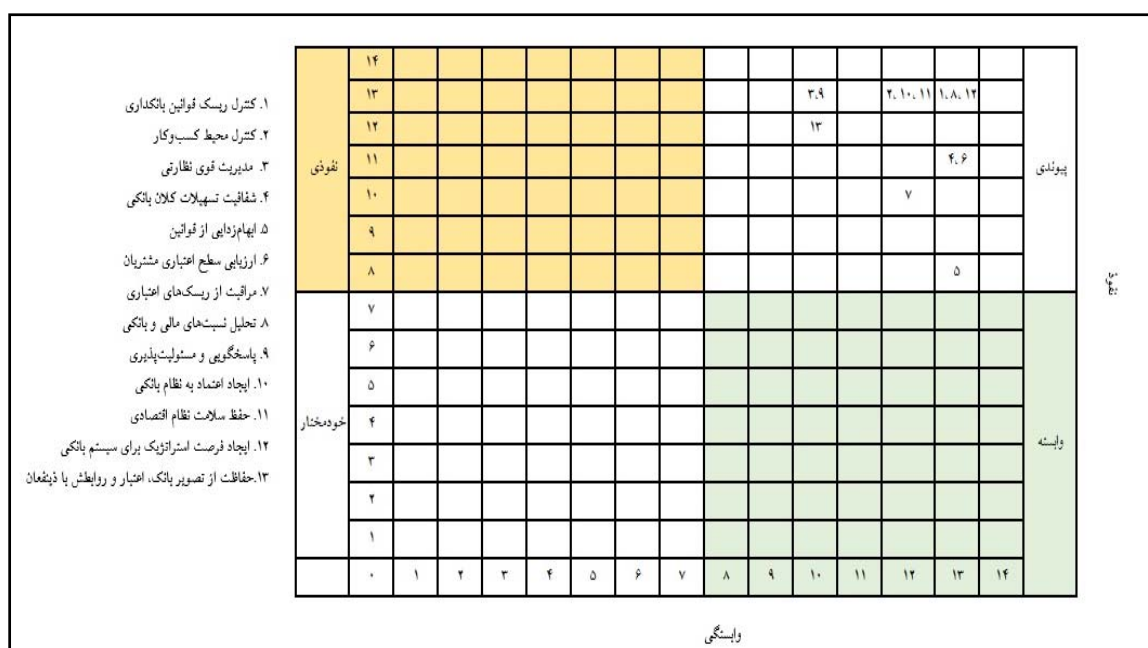
2. Dependent

3. Linkage

4. Independent

جدول ۳. ماتریس تصمیم‌گیری میک مک برای الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

مضامین سازمان‌دهنده	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	نفوذ
۱. کنترل ریسک قوانین بانکداری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۲. کنترل محیط کسب و کار	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۳. مدیریت قوی نظارتی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۴. شفافیت تسهیلات کلان بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱۱
۵. ابهام‌زدایی از قوانین	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۸
۶. ارزیابی سطح اعتباری مشتریان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۱
۷. مراقبت از ریسک‌های اعتباری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۰
۸. تحلیل نسبت‌های مالی و بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱۳
۹. پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۱۰. ایجاد اعتماد به نظام بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۱۱. حفظ سلامت نظام اقتصادی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۱۲. ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
۱۳. حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۲
وابستگی	۱۳	۱۲	۱۰	۱۳	۱۳	۱۳	۱۲	۱۳	۱۰	۱۲	۱۲	۱۳	۱۰	۱۰

شکل ۳. نمودار میک مک برای الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر سطح بندی ابعاد الگوی جامع مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری بوده است. به منظور شناسایی ابعاد الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری ۲۷ مضمون پایه استخراج شده است که شامل انطباق با قوانین و مقررات، داشتن اختیار کافی بانک، مدیریت عوامل محیطی، کنترل ساختاری، کنترل ایمنی بانک، تخصیص بهینه منابع بانک، هدایت اعتبارات بانکی، تسریع در حذف رانت و فساد، نظارت عمومی و مردمی، انضباط مؤثر بازار، شناسایی نیازهای اطلاعاتی، وفای به تعهدات و قراردادهای اعتبار سنجی مشتریان، توان مواجهه با نوسانات اقتصادی، خلق بی ضابطه پول، کانال نرخ ارز و بهره، کنترل ریسک‌ها، کیفیت مطلوب خدمات، شفافیت نسبت به مشتری، ابزار انگیزشی، ایجاد تعهد اخلاقی، کنترل عدم اطمینان‌ها، مقررات احتیاطی، اتخاذ سیاست‌های مناسب، آینده‌پژوهی در سازمان، رقابت‌پذیری و نیروی انسانی مستعد می‌باشند.

بر اساس نتایج حاصل از مدل‌سازی ساختاری تفسیر مدل نهایی روابط میان مضامین سازمان‌دهنده الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی در صنعت بانکداری از چهار سطح تشکیل شده است. در سطح اول، گدهای «کنترل ریسک قوانین بانکداری»، «شفافیت تسهیلات کلان بانکی»، «ابهام‌زدایی از قوانین»، «ارزیابی سطح اعتباری مشتریان»، «تحلیل نسبت‌های مالی و بانکی» و «ایجاد فرصت استراتژیک برای سیستم بانکی» قرار گرفته‌اند. به عبارتی گدهای مذکور بیشترین تأثیر را از سایر گدهای پژوهش می‌پذیرند. در سطح دوم مدل، چهار گد «کنترل محیط کسب و کار»، «مراقبت از ریسک‌های اعتباری»، «ایجاد اعتماد به نظام بانکی» و «حفظ سلامت نظام اقتصادی» قرار گرفته‌اند. گدهای قرار گرفته در سطح دوم بر گدهای سطح اول تأثیر گذاشته و از گدهای سطح سوم تأثیر می‌پذیرند. در سطح سوم گدهای «پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری» و «حفاظت از تصویر بانک، اعتبار و روابطش با ذینفعان» و در سطح چهارم نیز گد «مدیریت قوی نظارتی» قرار گرفته است که بیشترین تأثیر را بر گدهای سطح پایین‌تر دارد. نتایج حاصل از این یافته با نتایج پژوهش‌های (Shabir et al., 2023) همخوانی دارد.

در تبیین و توجیه این نتیجه می‌توان گفت اتصال و آمیختگی مباحث اقتصادی با صنعت بانکداری موضوعی غیرقابل انکار بوده، به نحوی که هر زمان صحبت از اقتصاد و ایجاد بهبود در وضعیت اقتصادی به میان می‌آید به سرعت وظیفه‌ای به شبکه بانکی اختصاص داده شده و سهم قابل توجهی از عوامل پشتیبان را متوجه صنعت بانکداری می‌نماید. در ایران که به‌زعم اکثر کارشناسان، دارای اقتصاد بانک محور است این ضریب چسبندگی به مراتب بیشتر مشهود بوده و به همین دلیل انتظار از شبکه بانکی در پشتیبانی و پیشبرد اهداف اقتصادی بارزتر است، لذا در چنین شرایطی، رعایت الزامات و استانداردهای بانکداری جهت حفظ سلامت سازوکار بانک در چرخه تجهیز و تخصیص منابع مالی تحت شرایط پایدار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار و مورد تأکید همه دست‌اندرکاران نظام اقتصادی کشور است. فرآیند نظارت بانکی، هنگامی که رویکرد احتیاطی و پیشگیرانه را اختیار می‌کند تمامی مراحل چرخه حیات بانک را دربر می‌گیرد. بنا بر همین مهم و به‌منظور حفظ ثبات و سلامت سیستم بانکی و جلوگیری از عدم اطمینان‌های محیطی نهاد ناظر همواره سیاست‌ها و رویه‌هایی را اتخاذ می‌نماید که توانایی بخش بانکداری در تحمل شوک‌های ناشی از فشار اقتصادی و مالی (صرف نظر از منبع آن) و کاهش ریسک سرریز از بخش مالی به بخش واقعی اقتصاد، بهبود یابد. بنابراین، مدیریت بانک، علاوه بر

حفظ ایمنی و سلامت نظام بانکی، همواره به دنبال اتخاذ رویکرد و راهبردی می‌باشد که بر مبنای آن از وقوع هرگونه بحران سیستمی پیشگیری نماید. پرواضح است که این مهم نیز، همواره مورد توجه صنعت بانکداری بوده است. مدیران بانک نقش حیاتی در تنظیم لحن مناسب برای کل بانک خود ایفا می‌کنند. نوع رفتار در ایجاد یک فرهنگ ریسک سالم در سازمان بسیار مهم است و شما مسئول پرورش رفتاری هستید که ارزش‌های اصلی سازمان شما را منعکس می‌کند و از بهترین منافع آن نه تنها در کوتاه‌مدت بلکه در آینده محافظت می‌کند. فراتر از مهارت‌های فنی و تجربه در بانکداری، انتظارات گسترده‌تری در مورد رفتار و رفتار مدیران به‌عنوان اعضای هیئت‌مدیره وجود دارد. باید اطمینان حاصل شود که عدم پابندی به رفتار محتاطانه عواقب مشخصی دارد.

با توجه به اینکه نتایج نشان می‌دهد «مدیریت قوی نظارتی» تأثیرگذارترین مضمون سازمان‌دهنده پژوهش در شعب بانک ملت جنوب شرق برای اجرای الگوی مدیریت ریسک با توجه به نقش عدم اطمینان محیطی و شفافیت قانونی می‌باشد؛ می‌توان استدلال کرد برای صنعت بانکداری مهم است که با نظارت قوی و مؤثر ساختارها، باورها و پویایی‌های گروه را که در کل مؤسسه منعکس می‌شود و ممکن است برای عملکرد و ثبات آن خطر ایجاد کند، شناسایی کرده و از آن آگاه باشد. نهادهای مدیریتی بانک‌ها باید به این محرک‌های رفتاری نامشهود اما واقعی توجه داشته باشند و در صورت لزوم، نیاز به تغییر پارادایم را قبل از اینکه خیلی دیر شود و رویه‌های منفی به هنجار تبدیل شوند، اصلاح کنند. رفتار و فرهنگ بانک در ارزیابی‌های گسترده‌تر حاکمیت نظارتی، احتمالاً می‌تواند شامل ارزیابی فرهنگ یادگیری بدنه‌های مدیریتی نیز باشد. در راستای نتایج حاصل از این سؤال در پژوهش (Rahmani&Keramati et al,2021) یافته‌های تحقیق نشان داد که ریسک منابع انسانی، ریسک قوانین بانکداری، ریسک نقدینگی، ریسک اعتباری، ریسک عملیاتی، ریسک بازار، ریسک فناوری اطلاعات، ریسک نرخ بهره و ریسک روابط و قدرت بر مدیریت ریسک در بانک سرمایه تأثیر دارند و استقرار حاکمیت شرکتی در بانک، مراقبت مدیریت و هیئت‌مدیره بانک، کنترل‌های ایمنی بانک و مدیریت ریسک ناشی از شهرت و قانون به‌عنوان رویکردهای مدیریتی مقابله با ریسک در بانک سرمایه مطرح هستند. در پژوهش (Niazi&Hejazi, 2019) یافته‌ها نشان می‌دهد که هر چه میزان عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان نیز سود عملیاتی شرکت‌ها افزایش خواهد یافت. همچنین هر چه عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان تأمین مالی از طریق بانک نیز افزایش خواهد یافت. در پژوهش (Roozbeh et al.2018) نتایج نشان داد فاکتورهای شفافیت مشتمل بر (نوسانات بازده، حجم معاملات و خطای پیش‌بینی سود) بر کارایی عملکرد مالی بانک‌ها تأثیرگذار است. در پژوهش (Shabir et al.,2023) یافته نشان می‌دهد که قدرت و هیئت‌مدیره قوی مدیران عامل، عملکرد بانک را بهبود می‌بخشد و اثرات نامطلوب عدم اطمینان اقتصادی و ژئوپلیتیکی بر ریسک بانک را به حداقل می‌رساند.

با توجه به نتایج به‌دست آمده به مدیران و سیاست‌گذاران سیستم بانکی پیشنهاد می‌گردد به عواملی که می‌تواند بر ریسک در سیستم بانکداری تأثیر بگذارند توجه ویژه‌ای معطوف دارند که این عوامل می‌توانند باعث بهبود وضعیت سیستم بانکداری و خصوصاً سودآوری در سیستم بانکی کشور گردند که این امر می‌تواند در نهایت منجر به توسعه اقتصادی و بهبود وضعیت و شرایط فعالیت‌های مالی و تولیدی و همچنین حجم سرمایه‌گذاری‌ها در کشور گردد آنچه باید در نظر داشت این است که زیان پرداخت وام و هزینه‌های سپرده‌ها باعث کاهش سودآوری در بانک‌ها می‌گردد.

منابع

- Aini, A. (2019). The Effect of Environmental Uncertainty on Financing of Companies Listed on the Tehran Stock Exchange, *Journal of Accounting and Management Outlook*, Volume 2, Issue 13, pp. 33-52.
- Charles, W., Calomiris, M.C. (2016), Corporate governance and risk management at unprotected banks: National banks in the 1890s, *Journal of Financial Economics*, Volume 119, Issue 3, Pages 512-532.
- Chen, Q., Goldstein, I., Huang, Z., & Vashishtha, R. (2022). Bank transparency and deposit flows. *Journal of Financial Economics*, 146(2), 475-501.
- Cormier, D., Houle, S., & Ledoux, M. (2013), The Incidence of Earnings Management on Information Asymmetry in an Uncertain Environment: Some Canadian Evidence, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. No 22, PP. 26–38.
- Dai, Z., & Zhang, X. (2023). Climate policy uncertainty and risks taken by the bank: evidence from China. *International Review of Financial Analysis*, 87, 102579.
- Faghih, N., Yarahmadi, A., Tamjid, M., Yamcheloo, A. (۲۰۲۴). Presenting a model of import risk management in the customs of the Islamic Republic of Iran with the approach of the role of transformational senior managers, *International and National Conference on Management, Accounting and Law Studies, Proceedings of the 11th International and National Conference on Management, Accounting and Law Studies, International*, pp. 275-294.
- Gimblett, R. (2018). Operational risk management in the digital era in the Swiss banking industry. *Haute Ecole de Gestion de Genève (HEG-GE) International Business Management*.
- Giuliano I. Giacomo N. Andrea S. The impact of government ownership on bank risk. *Journal of Financial Intermediation*, 2013; 22(2): 152-176.
- Habib, A, Hossain, M, and Jiang, H, (2019), "Environmental Uncertainty and Market Pricing of Earnings Smoothness", *Advances in International Accounting*, No 32, PP. 11.
- Hoyt R.E., Liebenberg A.P., (2011), the value of enterprise risk management, *The Journal of risk and Insurance*, Vol. 78, No. 4, pp. 795-822.
- Huynh, J., & Phan, T. M. H. (2024). Uncertainty and bank risk in an emerging market: The moderating role of business models. *Plos one*, 19(2), e0297973.
- Ihyak, M., Segaf, S., & Suprayitno, E. (2023). Risk management in Islamic financial institutions (literature review). *Enrichment: Journal of Management*, 13(2), 1560-1567.
- Isomiddinovich, A. A., & Rahimjon o'g'li, A. Z. (2024). Improving the risk management system in the activities of commercial banks. *Pedagogy*, 7(3), 241-244.
- Khanboubi, F., & Boulmakoul, A. (2020). Era, A Road map to lead risk management in the digital. *LIM/Innovative Open Systems, FSTM, Hassan II University of Casablanca*, B.P. 146 Mohammedia,
- Markaz, M, Ahmad, F, Shaghaghi, S. H. (۲۰۲۲). Assessing the quality of financial laws in Iran in terms of transparency, stability and non-dispersion, *Government Accounting*, Year 8, Issue 2 (16th issue)
- Markaz Malmiri, A. Mehdizadeh, M. (2015). Dispersed Legislation in the Legislative System of Iran, *Public Law Research*, Issue 47, pp. 157-184.
- McMullen, J. S., & D.A. Shepherd. (2006); "Entrepreneurial action and the role of uncertainty
- Mehrabanpour, M.R. Waqfi, S.H. Ahangari, M. Fayyaz, A. (2017). Investigating the relationship between risk management (environmental uncertainty) and company value with emphasis on the role of board of directors and audit committee characteristics, *Journal of New Research in Accounting and Auditing*, Volume 1, Issue 4, Serial Number 4, pp. 99-121

- Niazi, M. Hejazi, R. (2019). Measuring the effects of environmental uncertainty on operating profit and financing from banking systems of automotive companies listed on the Tehran Stock Exchange, *Journal of Modern Research Approaches in Management and Accounting*, No. 23, pp. 40-49.
- Nikumram, H. Heybati, F. Roodposhti, F. (2016). *Fundamentals of Financial Management*, Termeh Publishing.
- PMBOK (Project Management Body of Knowledge. (2013). *Project Management Institute*.
- Raei, Reza. Saedi, Ali. (2017). *Fundamentals of Financial Engineering and Risk Management*, Samt Publication.
- Rahmani, Z. Keramati, M.A. (۲۰۲۱). Presenting a comprehensive model of risk management and cost reduction in capital banks. *Financial Engineering and Securities Management*, 12(49), 33-57
- Rasek, M. (2016). Intrinsic and incidental features of law. *Journal of Parliament and Research*, Year 13, Issue 51.
- Romney, M. B. & Steinbart, P. J. (2012), *Accounting Information Systems*, 12th edition, Pearson Education Ltd., Harlow, United Kingdom.
- Roozbeh, M. (2018). *Investigating the effect of transparency on the efficiency of banks' financial performance*, Master's thesis in Accounting, Qazvin Institute of Higher Labor Education
- Shabir, M., Jiang, P., Shahab, Y., & Wang, P. (2023). Geopolitical, economic uncertainty and bank risk: Do CEO power and board strength matter?. *International Review of Financial Analysis*, 87, 102603.
- Shirbandi, H. Khalvati, Sh. Farmani, A. (۲۰۲۳). The effect of cash flow risk management on financial stability, *Research in Accounting and Economic Sciences*, Year 7, No. 1, pp. 91-104.
- Syadali, M. R. A., Segaf, S., & Parmujianto, P. (2023). Risk management strategy for the problem of borrowing money for Islamic commercial banks. *Enrichment: Journal of Management*, 13(2), 1227-1236.
- Thaqafi, A. Damghanian, J. Sayah, S. Khazoui, H. (2017). *Comprehensive Model of Credit Risk Management in the Iranian Banking System*, *Danesh Investigative Journal*, Volume 6, Issue 24, pp. 55-82.
- VenkateswaraRao, M., Vellela, S., Reddy, V., Vullam, N., Sk, K. B., & Roja, D. (2023). Credit Investigation and Comprehensive Risk Management System based Big Data Analytics in Commercial Banking. In *2023 9th International Conference on Advanced Computing and Communication Systems (ICACCS)* (Vol. 1, pp. 2387-2391). IEEE.
- Wang TS, Lin YM, Werner EM, Chang H. The relationship between external financing activities and earnings management: Evidence from enterprise risk management. *International Review of Economics & Finance*. 2018; 58: 312-29.
- Zakai Ashtiani, M. (2009). *Practical standard for project risk management*. Project Management Institute PMI, Adineh Publications.